

СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ В ГУРТКІВЦІВ КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

в Україні. Львів, Інститут регіональних досліджень НАН України. – 1998. – 339 с.

10. Данилова З. В., Турчин Л. Р. Ділова англійська мова. Основи менеджменту. Навчальний посібник англійською мовою. – Тернопіль: 2006. – 224 с.

11. Єрмошенко М. М. Маркетинговий менеджмент: Посібник. – К.: 2001. – 204 с.

12. Кремень В. Г. Освіта у ХХІ столітті. Вища школа. – №4. – 2002. – С. 9 – 17.

13. Прокопенко О. В., Школа В. Ю., Дегтяренко О. О., Махнула С.М. Інфраструктура

товарного ринку. Навчальний посібник: К.: Центр учбової літератури, 2007. – 296 с.

14. Староконь Л. О. Ділова англійська мова. Маркетинг: Навчально-методичний посібник: Курс лекцій. – Дрогобич. – 2007. – 222 с.

15. Business in Market Economy. Texts. Polygon (Humberside) Limited. 2000.

16. David Cotton, David Falvey, Simon Kent. Market Leader. Intermediate Business English Book. Pearson Education Limited, 2002.

17. English. Linguaphone Course. Linguaphone Institute Limited, London. 1992. – 218 p.

Ярослав Кепша, кандидат педагогічних наук, доцент

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ В ГУРТКІВЦІВ КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядаються стратегія організації формування конструктивно-технічної компетентності в технічних гуртках. Досліджується пошук оптимальної форми організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах технічного профілю з метою забезпечення росту компетентності гуртківців. Автор здійснює короткий огляд тих основних функцій, які безпосередньо впливають на наступність розв'язання конструктивно-технічних завдань гуртківцями в позашкільних технічних закладах технічного профілю.

Постановка проблеми. Однією з основних вимог допрофесійно-технічної освіти в позашкільних навчальних закладах технічного профілю є вимога забезпечення її якості. Головним мірилом якості освіти стає компетентність особистості. Допрофесійна технічна освіта все більше орієнтується на підготовку кваліфікованого фахівця відповідного рівня та профілю, конкурентоздатного на національному та європейському ринках праці, компетентного спеціаліста, який не тільки вільно володіє вибраною професією а й орієнтується в суміжних галузях діяльності, та готовий до постійного професійного росту, соціальної і професійної мобільності. Сучасне суспільство більше зацікавлені не в оцінках засвоєння освітньої програми, не тільки в якості знань, умінь, навичок майбутнього працівника, а більше в його компетентності та компетенції. Воно зацікавлене у фахівцеві, який в оптимальні терміни зможе реалізувати певний проект, спрямований на розв'язання проблеми розвитку або виживання організації.

За останнє десятиріччя в усьому світі в тому числі і в Україні вимоги до результатів освіти фор-

муються здебільшого за допомогою категорій “компетентність”, “компетенції”. Так, відповідно до Програми Кабінету Міністрів України “Назустріч людям”, серед основних завдань сучасної освіти є формування загальнонаукової, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей на основі засвоєння системи знань про природу, людину, суспільство, культуру, виробництво, оволодіння засобами пізнавальної й практичної діяльності [1, 1].

Тому нині зростає увага до вивчення різних виявів компетентності як передумов на шляху підготовки особистості до життєвої діяльності, успішного самоствердження й взаємодії з навколишнім світом. Більше того, розв'язання проблеми технічної компетентності гуртківців позашкільних навчальних закладів має важливе значення й тому, що стосується вирішального моменту в самореалізації, самовизначенні та самоусвідомленні особистості.

Аналіз останніх досліджень. Нині проблема компетентності гуртківців позашкільних технічних навчальних закладів знаходить віддзерка-

СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ В ГУРТКІВЦІВ КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

лення у працях вітчизняних і закордонних науковців. Розвитку загальної компетентності присвячені праці знаних українських науковців І. Зязюна, С. Сисоєвої, В. Петрук, Л. Волошко, В. Калініна, Л. Романової, О. Тищенко, О. Фоїної, Т. Кобильника, Ю. Пестеревої та ін., а також закордонних – О. Хуторського, І. Зимної, Н. Кузьміної, І. Сорокіної, Дж. Равена та інших.

Проблема формування творчої особистості майбутніх фахівців досліджена у працях В. Моляки, В. Рибалки, О. Романовського та ін.

Удосконалення професіоналізму досліджували С. Батишев, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, Н. Ничкало та ін.

Підвищення ефективності педагогічного процесу розглядали А. Алексюк, В. Бондар, Г. Гребенюк, В. Семиченко, Г. Селевко, В. Сидоренко, С. Полат та ін.

Проблему компетентності та компетенцій досліджували А. Андрєєв, О. Асмолов, І. Бестужев-Лада, І. Ільїн, Н. Кузьміна, Л. Лантєв, І. Лернер, Н. Ничкало, М. Скаткін, А. Хуторський та ін.

Інноваційні педагогічні технології в організації навчання досліджені в роботах Н. Корсунської, І. Захарової, С. Полат, С. Сисоєвої, І. Тверезовської, В. Трайневої, І. Трайневої, Д. Чернілевського та ін.

Метою статті є аналіз вироблення стратегії організації формування конструктивно-технічної компетентності на заняттях технічних гуртків у позашкільних навчальних закладах. Розглядаються сучасні підходи до структуризації конструктивно-технічної компетентності гуртківців в позашкільних навчальних закладах технічного профілю.

Виклад нового матеріалу. Багаторічне дослідження творчої діяльності гуртківців, зокрема, через конструктивно-технічну спрямованість, так само як і роботи цілого ряду відомих авторів, дають визначені підстави для спроби побудови деяких нових теоретичних положень щодо динаміки й організації творчого процесу, сутності компетентності. У даному випадку нам хотілося б залучити для аналізу дані з інших областей наукової теорії, у тому числі із синергетики. Це є досить логічним, якщо врахувати ті основні положення, що розвиваються в синергетиці і про які важливо вести мову в силу чіткого їхнього зв'язку з матеріалами наших розробок. Тут ми торкнемося деяких загальних передумов, що мають для нашої роботи визначальний зміст [6; 7; 9; 10].

По-перше, слід зазначити, що в педагогічній діяльності керівників технічних гуртків позашкільного закладу, нагромадився досить великий запас експериментальних, практичних результатів, концепцій, що, очевидно, уже зараз дають підстави

розпочинати розробку загальної педагогічної діяльності з формування конструктивно-технічної компетентності в технічних гуртках. Такого роду загальна теорія, зрозуміло, повинна і може оформлятися шляхом комплексного та системного вивчення основних параметрів розв'язання та удосконалення конструктивно-технічних завдань, їх прояву в діяльності та функціонуванні особистості в реальних умовах. Потрібні конкретні магістральні пророблення, що у синтезованому вигляді дозволять гуртківцям технічного гуртка потім узагальнити матеріал, не відволікаючись, кожного разу на численні розгалужені підходи, напрям та інтерпретація. Одним з таких магістральних “входів” у загальну теорію людського поведіння є свідомість, і, на нашу думку, у руслі передбачуваного підходу варто мати на увазі саме творчу конструктивну уяву, оскільки саме творчо-перетворювальні функції уяви викликають найбільшу зацікавленість, та головний зміст у формуванні конструктивно-технічній компетентності під час розв'язання конструктивно-технічних завдань на заняттях технічних гуртків.

По-друге, орієнтуючись на формування конструктивно-технічної компетентності в гуртківців, ми хотіли б розглянути, насамперед, деякі питання організації, формування компетентності за допомогою багаторівневої і розгалуженої диспозиційної системи, яку можна розглядати, на нашу думку, як основу компетентності і яка найбільш явно проектується зовні через стратегії і тактики діяльності, особистості. По суті, мова йде в даному випадку про стратегічну організацію формування конструктивно-технічної компетентності в позашкільних технічних закладах, що дає змогу упорядковувати зміст потоку інформації гуртківця, знаходити в хаосі конкретні системи, проектувати і будувати їх, орієнтуючись також на об'єктивні показники, що задаються всіма тими вимогами, що існують у реальності (у випадку технічних систем це вимоги до структур і функцій, технології виготовлення і складання, економічні, ергономічні, художні, екологічні). Саме стратегії, як нам хотілося б показати, є своєрідними “маятниками” свідомості, що дозволяють впорядковувати свого роду рамки хаосу і безладдя з формування компетентності, знаходити шляхи і засоби такого упорядкування, що, зрештою, дають змогу розв'язати нову конструктивно-технічну задачу, завершити творчий процес досягненням рівноваги та гармонізації розв'язання творчих конструктивно-технічних завдань.

Навіть з таких досить лаконічних передумов стає зрозумілим, що асиміляція синергетичних положень у контексті нашої теорії формування

СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ В ГУРТКІВЦІВ КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

творчої діяльності гуртківця є цілком органічною і, як ми очікуємо, принесе конструктивні результати не тільки в інтерпретації реальних процесів конструктивно-технічної творчості, а й в отриманні нових компетентностей про ці проблеми. До того ж не хотілося б, щоб нас розуміли вузько – зміст цієї роботи не стільки у використанні синергетичних положень, скільки у співпраці гуртківців та керівників гуртків для подальшої розробки у проблемі формування компетентності. Остання, узагалі ж, фактично поставлена давно (С.Л. Рубінштейном, Л.И. Анциферовим, Г.С. Костюком і іншими), і ми лише виділяємо в ній свої ланки.

Звертаючи насамперед, до процесів конструктивно-технічної творчості (проектно-конструкторської діяльності на стадіях створення суб'єктивно доказових технічних систем у вигляді образів-понять), ми хотіли б тут конкретно розглянути дисипативний і атрактивний цикли процесу формування конструктивно-технічної компетентності, біфуркації в його нелінійній структурі, а також роль свого роду еталонів, що цілком можна розглядати як фрактальні об'єкти, що дають змогу упорядковувати хаотичний, безладний потік процесу творчості і виявляти конструктивну роль випадків.

Ми вважаємо за необхідне в даному випадку вести мову про компетентність, оскільки думаємо, що саме вона як системне утворення особистості є координатором, регулятором, стимулятором творчої діяльності, яка сприяє створенню таких рішень, що дає можливість гуртківцеві краще пристосовуватися до світу, оточення, інших людей і до самого себе. Компетентність – це свого роду міра генетично та дослідно визначених можливостей людини, які допомагають особистості адаптуватися до життя.

Аналіз досліджень багатьох авторів, наші власні дані дозволяють запропонувати нову концепцію формування конструктивно-технічної компетентності в позашкільних навчальних закладах технічного профілю. На даний момент нас цікавить загальна та спеціальна компетентність. У найстислішому викладі тут варто сказати наступне.

Компетентність є однією з найбільш важливих вищих психічних підсистем упорядкування системи “людина – світ”. Безумовно, компетентність гуртківця на заняттях нерозривно зв'язана з усіма психічними функціями людини, з її свідомістю, підсвідомістю, загальними установками і диспозиціями, особистісними структурами, емоційною сферою тощо. Основні функції компетентності – максимальне пристосування до реальності, оточення, знаходження рішень у всіх випадках, коли

створюються нові, непередбачені проблеми, що вимагають саме творчого підходу. Оскільки такого роду ситуації виникають у житті практично кожної людини і досить часто (а на заняттях технічних гуртків не буде перебільшенням говорити про їхню щоденність, іноді вони просто насуваються низкою), то буде логічним припустити, що кожний гуртківець у принципі повинен отримувати визначений потенціал можливостей, що сприяють його виживанню. Це стосується і спадкових факторів, і досвіду, що здобуваються.

Спеціальна компетентність, що нерозривно поєднується із загальною, припускає наявність конкретних можливостей, які дозволяють успішно здійснювати визначені види діяльності, скажімо, у науці, техніці, практичній діяльності. Спеціальна компетентність характеризується наявністю у гуртківця чіткого проектування назовні (що виявляються у діяльності) можливостей – компетенцій, швидкої і конкретної реалізації, які виявляються через функціонування стратегії планування розв'язку проблем.

Стратегії конструктивно-технічної компетентності складають, на нашу думку, основу творчої компетентності, оскільки конденсують у собі структури, відповідальні за аналіз ситуацій, оцінки нової інформації, вибір об'єктів дослідження, вибір орієнтирів, планування творчого поведіння, прогнозування розвитку гіпотез і задумів розв'язання конструктивно-творчих завдань, задач, можливості гнучкої переорієнтації в мінливих умовах діяльності; саме тому стратегії, як можна припустити, багато в чому спрямовують і насичують конкретним змістом свідомість, акумулюють у підсвідомості знання і технології їхнього використання, що можуть бути реалізовані зі змінами або ж у чистому виді при виникненні нових проблем, при рішенні нових конструктивно-технічних задач.

Саме стратегічна організація підсвідомості, що передбачає використання тенденції реалізації аналогів, комбінаторики, реконструювання, задає напрям у діяльності, що далеко не завжди повною або взагалі якоюсь мірою усвідомлюються. Це те інтуїтивне почуття, що “веде” рішення, “веде” гуртківця у виборі різних напрямків реалізації його компетентності, у його перевагах, що часом буває важко пояснити. Можна припустити, що звідси виникають інтуїтивні здогадки, які ведуть гуртківця на заняттях угадувати, передбачати, часткові або повні рішення, але при цьому потрібно вести особливу, спеціальну розмову.

Конструктивно-технічна компетентність припускає можливості в гуртківця виробляти індивідуальні компетенції, засоби організації творчого

СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ В ГУРТКІВЦІВ КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

хаосу, потоку флуктуації. Це також здійснюється, щонайменше, при безпосередній орієнтації на стратегії і тактиці, що повинні складатися у процесі діяльності гуртківця. Це саме той випадок, коли ми можемо говорити про індивідуальні розходження в продукуванні і використанні тих самих стратегій – наприклад, стратегії пошуку аналогів, що, будучи однотипним, для багатьох стратегій цього роду, проте, у кожному окремому випадку буде відрізнятися своєрідністю, неповторністю, обумовленими саме конкретними можливостями кожного.

Аналізуючи діяльність з побудови технічних систем, коли мова йде саме про творчість, ми маємо можливість виділити наступні моменти.

Стратегія у визначенні мети, з огляду на конкретний зміст у даний момент розв'язуваної задачі, дозволяє суб'єктові вибудувати своєрідну ієрархію цілей, яку ми можемо розглядати як кінцеві і проміжні орієнтири складного процесу, що може мати всіляке їхнє число. Активізація пошукового процесу, що сприяє початковій циркуляції потоків інформації в різних кодах, вимагає для рішення у гуртківця вибудовування як загального шляху, так і досягнення результатів у міру здійснення пошуку, що є чорновими, робочими, гіпотетичними. На прикладі розуміння умови конструктивно творчого завдання ми саме і намагалися показати, що саме може виконувати функції проміжних подразників. Тут важко говорити про формальну логіку або лише про неї одну, оскільки ознаки шуканої структури і функцій найрізноманітніші і крім об'єктивних характерних ознак. Тому визначеною мірою можна обмежитися трохи загальним поняттям "стратегічного почуття подразників", що ми пов'язуємо саме з реакціями гуртківця на конкретні основні орієнтири, що, на їх думку, ведуть до остаточного рішення, які зумовлюються даними попереднього аналізу, пошуку, умови завдання, можливостей гуртківця.

Одночасно це почуття можливих регуляторів пов'язане з необхідністю вибору, рішення в умовах альтернативності, перевірки різних варіантів рішення. Творчий процес – це розгалужена система можливих дій гуртківця під час розв'язання технічного завдання. І всі проміжні рішення, а вони можуть ґрунтуватися і на інтуїтивних здогадах, зв'язані з перевагами, що гуртківець у процесі розв'язання завдання робить на підставі порівняння інформації про пристрої, їхніх структур і функцій. Тут виявляється уміння гуртківця знаходити відповідні взірці, як у своєму запасі компетентності, – так і в зовнішніх сферах при виготовленні реальних пристроїв. Як уже було відзначено, таким є творчий процес рішення саме нової, твор-

чої задачі: який виникає внаслідок ознайомлення з новими вимогами потік образів, символів, пошуки орієнтирів, виявлення подразників, що в кінцевому підсумку дозволяє здійснити загальну і циклічну організацію розв'язуючого процесу, знаходити конструктивну сутність випадків, використовувати їх для подальшого рішення.

Тут доречно повернутися до розгляду ролі випадку, удачі, про яку, зокрема, говорить А. Дж. Танненбаум, і яка часто обговорюється, коли мова заходить про технічну творчість. Є всі підстави вважати що випадок, – такого роду погляд на дану проблему не новий, – обумовлюється відповідною діяльністю, спрямованістю, умінням вибирати визначені шляхи пошуку, віддавати переваги одним, а не іншим засобам. Недарма говориться, що випадок потрібно і заслужити. У цьому сенсі компетентність і характеризується, очевидно, крім усього іншого, орієнтацією на такого роду оцінну діяльність, що дозволяє випадок розпізнати, дати йому оцінку і використовувати його в конкретній ситуації. Тобто ми можемо говорити, що будь-який конструктивний випадок багато в чому обумовлений можливостями гуртківця правильно використати його.

Висновки. Наше дослідження стверджує, що формування конструктивно-технічної компетентності на заняттях гуртків є основою одержання до професійної та життєвої компетентності в умовах обрання правильної стратегії проведення навчально-виховного процесу. Реформування позашкільної освіти, що проходить сьогодні в Україні, передбачає на основі концепції компетентності реалізацію принципів гуманізації освіти, її демократизації, методологічну переорієнтацію навчально-виховного процесу на розвиток особистості гуртківця, формування його основних компетентностей. Результати нашого дослідження не претендують на повну завершеність. Вони потребують продовження експериментальних досліджень, насамперед життєвих, які будуть базовими для вироблення стратегії організації формування в гуртківців в позашкільних навчальних закладах технічного профілю конструктивно-технічної компетентності.

1. Програма Кабінету Міністрів України "Назустріч людям" від 4 лютого 2005 р // Юридичний журнал. – 2005. – №3. – С. 3.
2. Исследования по психологии научного творчества в США. – М., 1966.
3. Компетентності та компетенції: до визначення понять в українському контексті: Відкритий урок. – 2004. – №1. – С. 57 – 70.
4. Компетентнісний підхід у сучасній

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики: Під за ред. О. В. Овчарук. – К.: "К.І.С." – 2004. – 136 с.

5. Матюшкин А. М., Сиск Д. А, Одаренные дети // *Вопр. психол.* 1988. – №4. – С. 88 – 97.

6. Моляко В. А. *Творческая одаренность и воспитание творческой личности.* Киев 1991.

7. Моляко В. А. *Процесс творческой деятельности // Материалы Вторых международных Косткжовских чтений.* Киев, 1994.

8. Петрук В. А. *Теоретично-методичні засади формування компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: Монографія.* – Вінниця УНІВЕРСАМ Вінниця, 2006. – 292 с.

9. Пригожим И. Р. *От существующего к возникающему.* М., 1985.

10. *Проблеми психології творчості.* Вып. 3. М., 1986.

11. *Синергетика. Сб. статей.* М., 1984.

12. Хакен Г. *Синергетика.* М., 1980.

Юрій Несін, методист науково-методичної лабораторії іноземних мов
Південноукраїнського регіонального інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів
м. Херсон

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті йдеться про шляхи формування соціокультурної компетенції старшокласників засобами іноземної мови.

Постановка проблеми. Іншомовна освіта в Україні зазнає змін, які пов'язані з оновленням навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, організації навчального процесу, зі створенням нових освітніх стандартів.

У Концепції навчання іноземних мов у 12-річній школі відзначається, що загальноосвітня школа повинна сформувати цілісну систему універсальних знань, умінь і навичок, а також досвід самостійності і особистої відповідальності учнів старших класів [1]. Міністерство освіти і науки України рекомендує розвивати в учнів 4 ключові компетенції: мовну, мовленнєву, соціокультурну і загальнонавчальну. Розвиток цих компетенцій допомагає старшокласнику розуміти ситуацію, досягати певних позитивних результатів в особистій та професійних сферах.

На сучасному етапі соціокультурна компетенція набуває усе більшого значення. Вона передбачає засвоєння культурних та духовних цінностей свого та інших народів; норм, які регулюють стосунки між націями, поколіннями, статями, сприяє естетичному і морально-етичному розвитку. Загальна система професійної педагогічної освіти не може не реагувати на подальший вплив на учнів цієї компетенції. Звісно, одна лише соціо-

культурна компетенція не сформує весь спектр знань, умінь та навичок старшокласників, але її відсоток у формуванні особистості учнів вагомий.

Формування соціокультурної компетенції є актуальним тому, що Україна зміцнює стосунки і зв'язки з європейськими і світовими державами, а для того, щоб наша країна сприймалася іншими націями як культурна високорозвинена держава, треба формувати у старшокласників знання про країни світу, уміння спілкуватися іноземними мовами і навички самостійної роботи, отже, проблема формування зазначеної компетенції є дуже важливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про формування соціокультурної компетенції старшокласників знайшло теоретичне обґрунтування у працях Н.П. Анікеєвої, О.В. Безпалько, Г.М. Бондарчука, В.П. Бусела, А.Л. Венгера, Т.М. Волкової, В.В. Воронова та ін. Відомі вчені сучасності, такі як І.Д. Бех, О.О. Леонтьєв, Ю.І. Пасов, В.Г. Редько звертали і звертають увагу на необхідність нових підходів до формування світогляду учнів, розширення і поглиблення знань, умінь та навичок.

Мета статті: розкрити один зі шляхів формування соціокультурної компетенції старшокласників засобами іноземної мови.